

Johanna Lammi-Taskula

7.6.2021

Sosiaali- ja terveysministeriö
Sanna Koulu

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntönnö 4.5.2021

Lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma

THL kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi lapsistrategian toimeenpanon valmistelussa. Ensimmäinen kansallinen lapsistrategia on merkittävä askel kohti lapsi- ja perhemyönteistä Suomea, jossa lapsen oikeuksia kunnioitetaan. Kuluvan hallituskauden toimeenpanosuunnitelma tukee strategian linjausten edistämistä käytännössä. Toimintasuunnitelma on mittava: siinä on listattu monia käynnissä olevia toimia sekä asetettu 27 uutta toimenpidettä.

Lapsistrategian tavoitteet nivoutuvat laajasti moniin meneillään oleviin ohjelmiin ja hankkeisiin, mikä osaltaan tukee toimeenpanoa. Meneillään olevat hankkeet olisi kuitenkin syytä sitoa tiiviimmin ja konkreettisemmin lapsen oikeuksien toteuttamiseen.

Lapsistrategian toimeenpanossa on tärkeää huomioida läpileikkaavasti aiempaa paremmin ne lapset, joiden näkemykset ja kokemukset jäävät tällä hetkellä vähemmälle huomiolle. Toimenpidesuunnitelman uudet avaukset vahvistavat erityisesti haavoittuvien ryhmien tukemista sekä lasten ja nuorten osallisuutta.

Lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin THL toteaa seuraavaa:

1. *Lapset, nuoret ja koronavirüs*

THL kannattaa lapsistrategian toimeenpanon edistämistä yhteistyössä koronan jälkihoitoa koskevan, lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvan monialaisen toimenpidekokonaisuuden kanssa; sekä etäpalveluiden kehittämishanketta, jossa huomioidaan eri alueilla ja elämäntilanteissa olevien lasten yhdenvertaisuus ja erityistarpeet. *Etäpalveluiden kehittämisessä tulee varmistaa digitaalisten palveluiden sekä ympäristön turvallisuus lapsen käyttäessä näitä palveluita, esimerkiksi lapsen nostaessa esille väkivaltaa lähisuhteissa. Palveluiden käytön dokumentointia tulee myös kehittää, jotta lapsen turvallisuus säilyy vaikka vanhemmat pääsisivät lapsen tietoihin.*

THL kannattaa myös lapsivaikutusten arviointia, lapsibudjetoitua ja lasten osallisuutta koskevan koulutuskokonaisuuksien ja tukiaineistojen tuottamista kunnille ja alueille sekä kuntien nuorisovaltuustoille ja muille lasten ja nuorten vaikuttajaryhmille; *nämä ovat perusteltuja ilman koronavirüsäkin.*

2. *Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta*

THL kannattaa ehdotusta yhdistää tiedonkeruu hyvinvointierojen syistä ja niihin vaikuttamisesta eurooppalaisen lapsitakuun toteutukseen Suomessa ja katsoo, että *osana tiedonkeruuta tarvitaan lasten ja nuorten ravitsemuksen säännöllistä valtakunnallista*

seurantaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää hyvinvointieroja koskevan tiedon nykyistä parempaan hyödyntämiseen.

THL pitää tervetulleena pilottia digitaalisten palveluiden saavutettavuudesta ja tietoyhteiskunnan toimintamuodoista yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa ja edellyttää, että *pilotissa huomioidaan myös vammaiset lapset ja nuoret.*

3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen

THL kannattaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten, mukaan lukien vammaiset lapset oikeuksien huomioimista läpileikkaavana periaatteena osana eurooppalaista lapsitakuuta ja toteaa, että *tämän toteuttamiseksi tarvitaan konkreettisia toimia. THL ehdottaa yhtenä toimena sosiaalisesti, psyykkisesti ja taloudellisesti haavoittuvien lapsiperheiden ruoka- ja ravitsemuskasvatuksen sekä liikuntakasvatuksen vahvistamista.*

THL pitää tarpeellisena valtakunnallista, sektorirajat ylittävää toimenpideohjelmaa luvattomasti sijaishuoltopaikasta poistumisten ennaltaehkäisyyn, luvattoman poissaolon aikaiseen toimintaan sekä jälkityöhön ja toteaa, että *luvattomien poistumisten juurisyihin tulisi puuttua laajemmin: sijaishuollon laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen edistäisi kaikkien sijaishuollossa olevien oikeuksien toteutumista.*

THL kannattaa lastensuojelun käsikirjaa lapsille ja nuorille edellyttäen, että sen *kehittämiseen ja jatkuvaan ylläpitoon turvataan riittävät voimavarat. Käsikirjassa tulee huomioida vammaiset lapset ja nuoret sekä tarjota tietoa tilanteissa, joista lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus osana instituution (esim. turvakoti, psykiatrian pkl) toimintatapoja.*

THL kannattaa ammattilaisille suunnattua koulutuspakettia seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta sekä sateenkaariperheistä ja toteaa, että *ammattilaisten osaamisen lisäämiseksi koulutuspaketin tulee käsitellä laajasti itse ilmiötä (ei vain näihin vähemmistöihin kuuluvien lasten asemaa) ja olla laajasti hyödynnettävissä ja saavutettavissa, mitä edistäisi koulutuksen laatiminen digitaaliselle oppimisalustalle.*

4. Lasten suojelu väkivallalta

THL kannattaa lapsiuhrituskimpuksen toteuttamista eri toimijoiden yhteistyönä ajantasaisen kokonaiskuvan saamiseksi ilmiöstä *mukaan luettuna haavoittuvat ryhmät kuten toimintarajoitteiset lapset ja nuoret ja katsoo, että tuotettua tietoa on syytä hyödyntää päätöksenteossa ja palveluiden kehittämistyössä aiempaa paremmin.*

THL kannattaa oppaan ja koulutuskokonaisuuden toteuttamista eron jälkeisen väkivallan muodoista lapsi- ja perhepalveluiden työntekijöille osaamisen ja valmiuksien tehostamiseksi.

THL ehdottaa lisäksi, että jokaiselle lähisuhdeväkivallalle altistuneelle (esim. turvakodissa olleelle) lapselle taataan subjektiivinen oikeus ja mahdollisuus käsitellä tapahtumutta vähintään viiden terapiaaluonteisen tukikeskustelun avulla, jotta kokemus voisi integroitua osaksi lapsen kokemushistoriaa vähentäen väkivaltakokemuksen myöhempiä haittavaikutuksia.

Johanna Lammi-Taskula

7.6.2021

vammaisen lapsi. THL katsoo, että tarvitaan tutkimustietoa siitä, miten köyhyys ja perheen psykososiaalinen hätä vaikuttavat lasten ravitsemukseen ja ruokatottumusten kehittymiseen sekä perhelähtöisten ravitsemuksen tukipalveluiden kehittämistä.

THL pitää tarpeellisena vaikuttamiskampanjaa yksityisen sektorin toimijoiden kanssa työn ja perheen yhteensovittamisesta hyvien käytäntöjen levittämiseksi ja ymmärryksen lisäämiseksi lapsi- ja perheystävällisestä työelämän merkityksestä koko yhteiskunnalle ja toteaa, että *kampanjassa on syytä olla mukana myös julkisen sektorin työpaikat.*

8. Lasten läheis- ja vertaissuhteet

THL kannattaa digitoimijoiden yhteistä vaikuttamiskampanjaa lapsen oikeuksista ja yksityisyyden suojasta.

THL pitää tarpeellisena poikkihallinnollisesta tutkimushanketta syrjäytymisvaarassa olevien ja osattomien lasten ja nuorten tilanteen selvittämiseksi ja ehdottaa *kohderyhmiksi mm. vammaisia lapsia ja nuoria sekä niitä nuoria, jotka eivät tule turvakotiin toisen vanhemman ja mahdollisesti muiden sisarusten hakeutuessa sinne.*

9. Lasten vapaa-aika ja harrastukset

THL pitää tarpeellisena lajiliittojen kanssa tehtävää yhteistyötä hyvien käytäntöjen kehittämiseksi ja levittämiseksi lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi ja kiusaamisen ehkäisemisessä ja katsoo, että *vastaavaa yhteistyötä tulee tehdä myös muun harrastustoiminnan kuten musiikin ja taiteen toimijoiden kanssa.*

THL kannattaa yhteistyössä kuntien kanssa toteutettavaa etsivän harrastustoiminnan pilottia, jossa selvitetään haavoittuvassa asemassa olevien lasten kynnyksiä harrastamiseen ja mallinnetaan tapoja toteuttaa lasten ja nuorten kannustamista sekä sosiaalista vahvistumista. *THL toteaa, että harrastukset ovat tärkeitä myös vammaisille lapsille ja nuorille ja heillä tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua harrastustoimintaan.*

10. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi

THL kannattaa kattavan tietopohjan kokoamista lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja koronakriisin vaikutuksista siihen, sekä tämän pohjalta indikaattorityön vakiinnuttamista *huomioiden haavoittuvat ryhmät kuten vammaiset lapset ja nuoret.*

THL pitää tarpeellisena lapsibudjetoinnin kehittämistä ja VNK:n työryhmän esittämien toimenpiteiden edistämistä.

11. Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa

THL pitää tarpeellisena lapsille suunnattua tietopakettia keskeisistä lainsäädäntöuudistuksista huomioiden saavutettavuus sekä vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten asema.

THL kannattaa kaikille lasten ja nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille sekä heitä koskevia päätöksiä valmisteleville ja tekeville toimijoille suunnattua, lapsen oikeuksia ja

5. Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystalvet

THL kannattaa toimintasuunnitelman laatimista päihteiden käytöllä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi sekä uudistetun päihdestrategian linjausten ulottamista vahvasti lasten ja nuorten tukemiseen ja toteaa, että *päihteillä oireilevat lapset ja nuoret tarvitsevat myös mielenterveyspalveluita osana lapsilähtöisiä tuki- ja kuntoutuspolkua.*

Toimintasuunnitelmassa tulee huomioida myös koko perheelle suunnatut palvelut.

THL kannattaa selvityshanketta lasten ja nuorten palvelukokemuksista ja opasta lapsille ja nuorille palveluiden saavutettavuudesta ja ehdottaa, että *hanke kattaisi myös nuorten palvelut ja aikuistumisen tuen.* THL muistuttaa, että tässä työssä voidaan hyödyntää mm. *LAPE- ja TulSOTE-hankkeissa tehtyjä selvityksiä sekä näyttöön perustuvien menetelmien implementaation yhteydessä kerättävää tietoa asiakkaiden kokemuksista.*

THL kannattaa yhtenäisen toimintamallin laatimista ensitiedon antamiseen, jotta perheet voivat yhdenvertaisesti saada apua ja tukea saadessaan tiedon sikiön tai lapsen sairaudesta tai vammaisuudesta.

THL pitää tarpeellisena, että arjen kohtaamisissa eri palveluammattilaisten kanssa synnytetään työnkulku- ja toimintamalleja, joissa riskissä /haavoittuvassa asemassa olevat tunnustetaan ja ohjataan tarvittavan tuen piiriin.

THL ehdottaa uusina toimina systemisen toimintamallin vakiinnuttamista kansallisesti lastensuojeluun lapsen ja vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi sekä sijaishuollon tutkimus- ja kehittämisohjelman käynnistämistä laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

6. Varhaiskasvatus ja koulutus

THL kannattaa ajantasaisen materiaalipaketin laatimista opettajille lapsistrategiasta ja lasten oikeuksista *hyödyntäen ja täydentäen järjestötoimijoiden tuottamaa oppimateriaalia sekä nostaten esille myös YK:n vammaissopimus.*

THL pitää tarpeellisena demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen pilottihankekokonaisuuden sitomista lapsistrategian toimeenpanoon varmistaen sille riittävät voimavarat.

Lisäksi THL ehdottaa, että varhaiskasvatuksessa ja koulussa varmistetaan, että lapset ja nuoret syövät terveellistä ruokaa ja täysipainoisia, maittavia aterioita ja välipaloja vahvistamalla ruokailun ja ruokakasvatuksen asemaa paikallisissa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa, edistämällä opetus/kasvatus- ja ruokapalveluhenkilöstön vuoropuhelua ja lasten ja nuorten osallisuutta sekä ottamalla käyttöön kattavasti ravitsemussuositusten ravitsemuslaadun vähimmäisvaatimukset varhaiskasvatuksen ja koulujen ruokatuotannossa.

7. Perheiden riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen

THL kannattaa lapsiperheköyhyyteen ja syrjäytymiseen puuttumista eurooppalaisen lapsitakuun mukaisesti ja toteaa, että *erityistä huomiota tulee kiinnittää perheisiin, joissa on*

Johanna Lammi-Taskula

7.6.2021

erityisesti lasten osallisuutta koskevaa koulutuskokonaisuutta, jolla vahvistetaan toimijoiden osaamista näistä teemoista.

THL kannattaa kampanjaa, jossa lapsilta ja nuorilta kysytään ideoita heidän oikeuksiaan edistäviksi toimenpiteiksi osana lapsistrategian toimeenpanoa ja toteaa, että *kuulemisessa tulee huomioida monenlaiset kommunikointitavat vammaisten lasten osallisuuden varmistamiseksi.*

Lisäksi THL ehdottaa lasten ja nuorten medialukutaidon parantamista ravitsemuksen osalta tuottamalla kohdennettua oppimateriaalia ruoka- ja elintarvikemainonnasta ja markkinoinnista sekä median nostattamista ruokatrendeistä.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Tiina Laatikainen

